

Ametniku Euroopa Liidu käsiraamat

Downloaded 19.06.2025

Handbook updated 30.10.2024

Sisukord

2. Otsustusprotsessi kaasatud institutsioonid	3
2.1. Ülemkogu	3
2.2. Euroopa Liidu Nõukogu	4
2.2.1. Struktuur	5
2.2.2. Alaliste esindajate komitee	6
2.2.3. Töörühmad ja erikomiteed	7
2.3. Euroopa Komisjon	8
2.4. Euroopa Parlament	10
2.5. Euroopa Kontrollikoda	12
2.6. Euroopa Keskpank	12
2.7. Nõuandvad organid	13
1. Ametid	14

2. Otsustusprotsessi kaasatud institutsioonid

Käesoleva osa eesmärk on anda ülevaade ametniku töö seisukohalt olulisemate institutsioonide (ülemkogu, ministrite nõukogu, komisjon, parlament) rollist Euroopa Liidu otsustusprotsessis. Peatükkide järjekord ei järgi ELi otsustusprotsessi formaalset loogikat või institutsioonide poliitilist tähtsust. Olulisematest institutsioonidest on enim ruumi pühendatud ministrite nõukogu rolli, struktuuri ja otsustusprotsessi kirjeldamisele. Teiste institutsioonide (Euroopa Komisjon, Euroopa Parlament, Euroopa Liidu Kohus, nõuandvad komiteed, Euroopa Keskpank jm) puhul on esitatud vaid olulisemad üksikasjad ning nende sisemisi otsustusprotsesse pikemalt ei käsitleta.

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 22.10.2024

2.1. Ülemkogu

Euroopa Liidu liikmesriikide riigipead või valitsusjuhid kohtuvad Euroopa Ülemkogul (European Council, ülemkogu), mida sageli nimetatakse mitteametlikult ka ELi tippkohtumiseks. Ülemkogu kohtumisi on oluline eristada Euroopa Liidu Nõukogust (Council of the European Union) ehk ministrite nõukogust, sest need on kaks erinevat ELi institutsiooni. Samas on side kahe tasandi vahel äärmiselt tihe, sest ülemkogu valmistatakse ette ministrite nõukogu tasandil (nt ülemkogu järelduste eelnõu arutab üldasjade nõukogu).

Euroopa Ülemkogu annab liidule selle arenguks vajaliku tõuke ning määrab kindlaks selle poliitilised sihid ja prioriteedid. Kuni Lissaboni lepingu jõustumiseni ei olnud Euroopa Ülemkogu ametlikult ELi institutsioon, vaid poliitiline institutsioon (Euroopa Liidu Lepingu artikkel 15).

Peale liikmesriikide riigipeade või valitsusjuhtide kuuluvad Euroopa Ülemkogu koosseisu ka alaline ülemkogu eesistuja ja komisjoni president ning ülemkogu töös osaleb ka liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja. Enne Euroopa Ülemkogu kohtumiste algust kohtutakse tavaliselt Euroopa Parlamendi presidendiga. Erinevalt Euroopa Liidu Nõukogu tööst, kus ministritele lisaks saab istungisaalis viibida ka teatud arv ministrit saatva delegatsiooni liikmeid, viibivad ülemkogu kohtumisel istungisaalis riigipead või valitsusjuhid üksi. Kui riigipea või valitsusjuht kohtumisel osaleda ei saa, palub ta mõne teise liikmesriigi liidril ennast esindada.

Ülemkogu käib koos vähemalt kaks korda poole aasta jooksul oma eesistuja kutsel. Peale korraliste ülemkogu kohtumiste toimuvad sageli ka erakorralised ja mitteametlikud kohtumised.

Ülemkogu alaline eesistuja valitakse ülemkogul kvalifitseeritud häälteenamusega kaheks ja pooleks aastaks, teda võib ühe korra tagasi valida. Ülemkogu eesistuja ülesanded on juhatada ja suunata ülemkogu tööd, tagada koostöö komisjoni presidendiga ja üldasjade nõukogu töö alusel ülemkogu töö ettevalmistamine ja järjepidevus, püüda aidata kaasa ühtekuuluvuse ja konsensusse saavutamisele ning esitada pärast iga istungit Euroopa Parlamendile aruanne. Ülemkogu ettevalmistusi koordineerib ja korraldab alalise eesistuja kabinet.

Ülemkogu eesistuja tagab oma tasandil ja oma ametikohal liidu esindamise ELi välissuhete ühist välis- ja julgeolekupoliitikat puudutavates küsimustes, ilma et see piiraks liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja volitusi.

Ülemkogu teeb otsuseid konsensusse alusel, juhul kui Euroopa Liidu aluslepingud (aluslepingud) ei näe ette teisiti (teatud küsimustes kasutatakse ka lihthäälteenamust ja kvalifitseeritud häälteenamust). Ülemkogu liige võib hääletamisel peale iseenda esindada veel ainult ühte liiget. Selliste otsuste vastuvõtmist, mis nõuavad ühehäälsust, ei takista isiklikult kohalviibivate või esindatud liikmete hääletamisest hoidumine. Kvalifitseeritud häälteenamusega hääletamisel kohalduvad ülemkogu suhtes samad hääletuspõhimõtted nagu hääletamisel nõukogus (vt käsiraamatu alapeatükist 2.4. Otsuste vastuvõtmine). Hääletamine või muul viisil kui konsensussega otsuste vastuvõtmine on ülemkogul siiski väga erandlik.

Vastavalt ülemkogu kodukorrale esitab ülemkogu eesistuja ülemkogul käsitletavatest teemadest esialgse päevakorra versiooni vähemalt neli nädalat enne kohtumise toimumist. Riigipead või valitsusjuhid arutavad enamasti üksikuid teemasid, mille suhtes on liidu edasise arengu kavandamiseks vaja poliitilistes suunistes kokku leppida. See tähendab sageli poliitiliste otsuste tegemist ka sellistes küsimustes, kus Euroopa Liidu Nõukogu eri koosseisud ei ole ministrite tasandil kokkuleppele jõudnud, enamasti on need valdkondade vahelised või horisontaalsemad küsimused. Riigipead või valitsusjuhid kiidavad heaks Coreperi ning üldasjade nõukogu ette valmistatud detailsemad nn ülemkogu järeldused, mis üldiselt kujutavad endast suuniseid liidu edasiseks tööks. Täpsemad sätted ülemkogu tööks on kehtestatud ülemkogu **kodukorraga**.

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 23.10.2024

2.2. Euroopa Liidu Nõukogu

Euroopa Liidu Nõukogu ehk ministrite nõukogu on liidu üks peamine otsuseid tegev organ, kellel on vastavalt aluslepingutele kuus põhiülesannet:

- ✓ Euroopa Liidu õigusaktide vastuvõtmine (enamikus valdkondades koos Euroopa Parlamendiga);

- ✓ liikmesriikide üldise majanduspoliitika koordineerimine;
- ✓ rahvusvaheliste kokkulepete sõlmimine liidu ja kolmanda riigi või kolmandate riikide vahel või rahvusvaheliste organisatsioonidega;
- ✓ Euroopa Liidu eelarve kinnitamine koos Euroopa Parlamendiga;
- ✓ ühise välis- ja julgeolekupoliitika kujundamine, tuginedes Euroopa Ülemkogu antud juhistele;
- ✓ liikmesriikide kohtute ja politsei jõudude koostöö koordineerimine kriminaalasjades ja nimetatud küsimuses vajalike meetmete võtmine.

Nõukogul on **eesistujariik**, mis vahetub iga kuue kuu tagant – nii vastutab iga liikmesriik teatud perioodil nõukogu töökorralduse eest (sh töögruppide, Coreperide ja ministrite kohtumiste juhtimine, kohtumiste päevakavade üle otsustamine jne) ning on otsuste tegemisel liikmesriikide vahel kompromisside vahendajaks. Eesistuja esindab nõukogu ka suhetes teiste ELi institutsioonidega, piiratud juhtudel ning liikmesriikide pädevusse kuuluvates küsimustes kolmandate riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega. Üldjuhul peab poliitilist dialoogi kolmandate riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega ELi välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, kes on ka välisasjade nõukogu alaliseks eesistujaks. Nõukogu eesistumine, välja arvatud välisasjade nõukogu, toimub kolme riigi rühma eesistumisena 18 kuu kaupa, kus üks riik on eesistuja 6 kuud ja teised riigid abistavad eesistujat ühise programmi alusel.

Eesti oli nõukogu eesistujariigiks 2017. aasta juulist detsembrini, olles ühes rühmas Bulgaariaga ja Austriaga. Nõukogu otsusega kinnitatakse enne 31. detsembrit 2029 järjekord, mille järgi liikmesriigid teostavad eesistumist alates 1. jaanuarist 2031. Kui eesistumine jätkub samas järjekorras, oleksid järgmised eesistujad pärast Maltat Eesti (st 2031 I poolaasta), Bulgaaria, Austria, Rumeenia, Soome.

Aluslepingute kohaselt on nõukogu asukoht **Brüsselis**, kuid aprillis, juunis ja oktoobris peetakse istungeid **Luxembourgis**.

consilium.europa.eu

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 22.10.2024

2.2.1. Struktuur

Nõukogu koosneb liikmesriikide ministritest ning käib koos **kümnes koosseisus**:

1. **üldasjade nõukogu** (ing lühend GAC, pr lühend CAG), mis tagab ülejäänud nõukogu koosseisude töö kooskõllalisuse ja järjepidevuse ning ülemkogu kohtumiste ettevalmistamise. Eestit esindab üldasjade nõukogu istungitel välisminister;
2. **välisasjade nõukogu** (ing lühend FAC, pr lühend CAE), mida juhatab üldjuhul liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, mitte roteeruv eesistuja. Eestit esindab välisminister. Välisajade nõukogul esindab vastavalt kaitseteemade arutelule Eestit ka kaitseminister või väliskaubanduse küsimustes majandus- ja tööstusminister;
3. **majandus- ja rahandusküsimused** (ing ja pr lühend ECOFIN) on rahandusministri vastutusalas;
4. **justiits- ja siseküsimused** (ing lühend JHA, pr lühend JAI) on jagatud vastavalt päevakorrapunktidele justiitsministri ja siseministri vahel;
5. **tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimused** (ing ja pr lühend EPSCO) on jagatud vastavalt päevakorrapunktidele sotsiaalkaitseministri, terviseministri ja majandus- ja tööstusministri vahel;
6. **konkurentsivõime nõukogu** (siseturg, tööstus, teadusuuringud ja kosmos) (ing ja pr lühend COMPET) on jagatud vastavalt päevakorrapunktidele majandus- ja tööstusministri ning haridus- ja teadusministri vahel. Siseturu valdkonnas võidakse käsitleda ka teiste ministrite vastutusalasse kuuluvaid küsimusi (nt justiitsminister, rahandusminister)
7. **transpordi, telekommunikatsiooni ja energeetika** (ing ja pr lühend TTE) nõukogu on jagatud vastavalt taristuministri, justiitsministri ning kliimaministri vastutusaladele;
8. **põllumajandus ja kalandus** (ing lühend AGRI-FISH, pr AGRI-PECHE) kuulub regionaal- ja põllumajandusministri portfelli;
9. **keskkond** (ing ja pr lühend ENV) on kliimaministri vastutusalas;
10. **haridus, noored, kultuur ja sport** (ing lühend EYCS, pr EJCS) on jagatud haridus- ja teadusministri ning kultuuriministri vahel.

Vaatamata sellisele koosseisudeks jagunemisele on nõukogu üks institutsioon ja sõltumata sellest, millises koosseisus otsused vastu võetakse, on need alati üheselt tõlgendatavad kui nõukogu otsused. Seetõttu võivad nõukogu istungite päevakordade A-punktide nimekirjades olla kõigi valdkondade teemad.

Lisaks nõukogu istungitele kohtuvad ministrid regulaarselt ministrite mitteametlikel kohtumistel. Mitteametlikel kohtumistel õiguslikult siduvaid otsuseid ei tehta, kuid neil toimuvad tihti põhimõttelistes küsimustes arutelud, mille tulemusel suunatakse ELi poliitikat ja tullakse välja ideedega ELi uute õiguslike algatuste kohta.

2.2.2. Alaliste esindajate komitee

Ministrite nõukogu istungeid valmistab ette **alaliste esindajate komitee** (Comité des Représentants Permanents ehk **Coreper**). Coreper käsitleb ministrite nõukogu otsuseid ettevalmistavate valdkondlike töörühmade tasandil lahendamata jäänud probleeme ning kinnitab töörühmade tasandil saavutatud kokkulepped. Kõik ministrite nõukogu päevakorda lülitatavad teemad peavad kõigepealt läbima Coreperi (täpsemad reeglid sisalduvad **nõukogu kodukorra** artiklis 3). Coreper valmistab ette ka kolmepoolseid kohtumisi ehk trilooge Euroopa Parlamendi ja Euroopa Komisjoniga ning annab vajaduse korral eesistujale suunised edasiseks tööks töörühmades erimeelsuste tõttu seisma jäänud olulisemate küsimuste puhul (guidance for further work).

Coreper käib koos kahes koosseisus: **Coreper II**, kus liikmesriike esindavad alalised esindajad ehk suursaadikud ELi juures (ka nn Coreper II suursaadik), ning **Coreper I**, mis koosneb liikmesriikide alaliste esindajate asetäitjatest (ka nn Coreper I suursaadik). Üldjuhul toimuvad nii Coreper II kui ka Coreper I koosolekud kolmapäeviti, kuid olenevalt vajadusest ka tihemini (Coreper I puhul reedeti ja Coreper II puhul vastavalt vajadusele ülejäänud päevadel).

Töö kahe Coreperi osa vahel jaguneb järgmiselt:

- ✓ Coreper II valmistab ette Euroopa Ülemkogu kohtumisi ning üldasjade, välisasjade, majandus- ja rahandusküsimuste ning justiits- ja siseküsimuste nõukogude istungeid;
- ✓ Coreper I valmistab ette tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste, konkurentsivõime (siseturg, tööstus, teadusuuringud ja kosmos), transpordi, telekommunikatsiooni ja energeetika, põllumajanduse ja kalanduse, keskkonna ning hariduse, noorte, kultuuri ja spordi nõukogude istungeid.

Coreperi tööd valmistavad ette vastavalt **Anticid** ja **Mertensid** (alalise esindaja ja tema asetäitja nõunikud), kes kohtuvad üks kord nädalas (tavaliselt) Coreperile eelneval päeval. Antici töörühma kohtumisel vaadatakse üle Coreper II kohtumise päevakord ja Mertensi kohtumisel Coreper I päevakord. Nende töörühmade nimed tulenevad töörühmade esimeste eesistujate nimedest (vastavalt Itaalia (1975) ja Belgia (1993) eesistujad). Anticide/Mertensite kohtumised on n-ö peaproov Coreperi koosolekuteks, kus eesistuja selgitab oma kavatsusi kõigi päevakorrapunktide kohta ning liikmesriikidel on võimalik esitada oma esialgseid seisukohti, anda teada oma probleemidest või paluda selgitusi. Antici ja Mertensi kohtumise kokkuvõtted saadetakse laiali esimesel võimalusel pärast kohtumist. Liikmesriikide ja komisjoni sõnavõttud on heaks indikatsiooniks järgmise päeva Coreperi võimalikest aruteludest.

2.2.3. Töörühmad ja erikomiteed

Nõukogu **töörühmi** on kokku paarsada. Enamik neist on eksisteerinud pikemat aega ning käib koos kindla sagedusega (Eestit esindavad töörühmades kas alalise esinduse ELi juures (AEELi) lähetatud atašeed või eksperdid pealinnast, sõltuvalt ministeeriumi töökorraldusest). Peale alaliste töörühmade luuakse teatud konkreetse ülesande lahendamiseks ka ajutisi ad hoc töörühmi ning küsimuste ettevalmistamiseks kasutatakse ka mitteametlikke formaate, nagu eesistujariigi sõprade rühm (Friends of the Presidency, FoP). Töörühmade kohtumise kalender ja aluspaberid on leitavad Delegaatide Portaalist, esmakordsel sisselogimisel tuleb kõigepealt luua endale konto.

Delegaatide portaal

Nõukogu töö ettevalmistamisega tegelevad veel **erikomiteed** ja **kõrgetasemelised töörühmad**, mis on loodud aluslepingutega või nõukogu otsustega teatud valdkondade kõrgetasemeliseks koordineerimiseks. **Põllumajanduse erikomitee** (Special Committee on Agriculture – SCA) on neist ainus, mille aruandlus toimub otse nõukogule, st teiste erikomiteede tulemused peavad enne nõukogule jõudmist käima läbi ka Coreperist. **Poliitika- ja julgeolekukomitee** (Political and Security Committee – PSC) kohtub enamasti kaks korda nädalas saadiku (esinduse asejuht, nn PSC saadik) tasemel ning arutab liidu ühise välis- ja julgeolekupoliitika, sh Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika küsimusi. Mõned näited teistest komiteedest: **majandus- ja rahanduskomitee** (Economic and Financial Committee – EFC) valmistab ette ECOFINi rahanduspoliitilisi otsuseid ning **majanduspoliitika komitee** (Economic Policy Committee – EPC) majanduspoliitika koordineerimise küsimusi. **Tööhõivekomitee** (Employment Policy Committee) valmistab ette EPSCO kohtumisi, **kaubanduspoliitika komitee** (Trade Policy Committee) väliskaubandusministrite kohtumisi. **Sisejulgeolekualase operatiivkoostöö alaline komitee** (COSI) koordineerib ELi sisejulgeolekuga seotud meetmeid.

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 23.10.2024

2.3. Euroopa Komisjon

Euroopa Komisjoni peamine ülesanne on osaleda ELi õigusaktide väljatöötamisel, võtta oma pädevuse piires vastu otsuseid ja rakendusmeetmeid, anda soovitusi ja arvamusi ning jälgida liikmesriikide poolt ELi õiguse rakendamist (n-ö ELi õiguse valvuri roll). Komisjonile kuulub ka õigusaktide algatamise ainuõigus, v.a ühist välis- ja julgeolekupoliitikat puudutavates küsimustes ning justiits- ja siseküsimustes, kus komisjon jagab seda õigust liikmesriikidega. Võimalik on ka **kodanikualgatuse** alusel õigusakti eelnõu esitamine. Komisjon vastutab Euroopa Liidu eelarve ettepaneku, haldamise ja rahastamisprogrammide rakendamise eest.

Komisjon koosneb praegu 27 liikmest (**volinikust**), kes nimetatakse ametisse viieks aastaks (st igal liikmesriigil on oma volinik). Komisjoni otsused võtab ühiselt vastu volinike kolleegium (college), mis teeb otsuse üldjuhul konsensusel (kuigi välistada ei saa ka hääletamist). Volinike kolleegiumi juhivad komisjoni president, kes määrab volinike vastutusvaldkonnad ning nimetab kolleegiumi liikmete seast volinike tööd koordineerivad asepresidendid. Volinike kolleegiumisse kuulub ka liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, kes on ka üks asepresidentidest.

Volinike kolleegium peab oma istungeid kord nädalas (tavaliselt kolmapäeviti, aga EP plenaaristungite nädalatel teisipäeviti) (vt ka kolleegiumi istungite **päevakorrad**) ning teeb oma otsuseid üldiselt konsensuslikult, kiites heaks komisjoni koostatud õigusaktide eelnõud ja muud dokumendid enne nende avaldamist (vt komisjoni **dokumendiregister**).

Komisjon koosneb **peadirektoraatidest** (DG – Directorate-General), millele lisanduvad eri talitused (nt õigusteenistus) ja rakendusametid (nt Innovatsiooni ja Võrkude rakendusamet INEA) (vt erinevad **ametid**). Iga peadirektoraat vastutab konkreetse poliitikavaldkonna eest ning seda juhivad peadirektor (on peadirektoreid kes on üldjuhul oma valdkonnaga vastutavad ühe voliniku ees, aga ka neid, kelle teemad jagunevad mitmed voliniku/asepresidendi vahel). Samas on peadirektoraate, mille teemasid katab mitu volinikku ja asepresidenti.

Komisjoni õigusaktide ja muude otsuste (näiteks rikkumismenetluse otsuste) eelnõud töötab välja vastav peadirektoraat, kaasates vajaduse järgi teisi peadirektoraate. Komisjoni ametliku otsuse võtab aga alati vastu volinike kolleegium.

Peale valdkondlike peadirektoraatide on komisjoni presidendi otseses alluvuses **peasekretariaat** (SG – General Secretariat), mida juhivad peasekretär ning mis hoolitseb komisjoni töö sujuvuse eest. Sekretariaadi ülesanne on koordineerida komisjoni tööd üldiselt, koostööstada komisjoni õigusaktide eelnõud ja juhtida kollegiaalset otsustusprotsessi. Sekretariaat vastutab komisjoni strateegiliste eesmärkide seadmise eest ning tagab komisjoni õigusaktide eelnõude vastavuse nendele. Sekretariaat korraldab kord nädalas peetavaid komisjoni istungeid.

Komisjon konsulteerib enne seadusandlikku algatusõiguse kasutamist paljude asjast huvitatud osalistega. Ettepanek uueks seadusandlikuks algatuseks võib tulla eri allikatest – näiteks tulenevalt rahvusvahelistest lepingutest või kohustustest, vastusena liikmesriikide või Euroopa Parlamendi ettepanekutele ning Euroopa Ülemkogu suunistest, **ELi strateegilisest tegevuskavast**, nõukoguga kokkulepitud programmide, asutamislepingutest, huvirühmadega peetud konsultatsioonidelt saadud ettepanekutest, komisjoni enda ettepanekutest, tulenevalt Euroopa Kohtu otsustest, olemasolevate õigusaktide muutmise või kodifitseerimise tulemusena. Ettepanekute ettevalmistusfaasis konsulteerib komisjon eri osalistega enda moodustatud nõuandekogude abil, milleks on kas foorumid, ad hoc kogud või alalised eksperdirühmad. Eksperdirühmade mandaadi ja liikmeskonna määrab komisjon ning sinna kuuluvad üldjuhul komisjoni, liikmesriikide (samuti Euroopa Majanduspiirkonna ja Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni liikmesriikide) ja huvirühmade esindajad. Liikmesriikide esindajateks võivad olla riigiametnikud, eksperdid akadeemilistest ringkondadest, harvemini eksperdid erasektorist. Eksperdirühmad töötavad konsensuspõhimõttel, edendavad koostööd liikmesriikide vahel ning lihtsustavad eelnõude hilisemat menetlemist ja rakendamist.

Üldjuhul on ettevalmistusfaasi osa ka komisjoni algatusel toimuvad **avalikud konsultatsioonid**. Kuna ELi otsustusprotsessi on kõige lihtsam mõjutada just algatusfaasis, on komisjoni eri konsultatsiooniprotsessides osalemine riigi seisukohast äärmiselt vajalik ning eri võimalusi Eesti seisukoha tutvustamiseks tuleks alati ära kasutada.

Rakendusfaasis viib komisjon ellu õigusaktides sätestatud poliitilisi eesmärgi ning võtab vastu otsuseid ja rakendusakte talle asutamislepingu või teiseste õigusaktidega antud pädevuse piirides ning teostab järelevalvet ELi õigusaktide rakendamise ja aluslepingute täitmise üle.

ec.europa.eu

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 22.10.2024

2.4. Euroopa Parlament

Alates 1980. aastate keskpaigast on **Euroopa Parlamendi** (EP) osatähtsus Euroopa Liidu institutsioonide kolmnurgas (Euroopa Parlament-komisjon-nõukogu) märkimisväärselt muutunud ning **Lissaboni lepinguga** tugevnesid parlamendi volitused kolmes põhifunktsioonis (õigusloome, eelarve kinnitamine ning järelevalve) veelgi. Suurenenud on ka parlamendi poliitiline roll. EP valib Euroopa Komisjoni presidendi koosseisu häälteenamusega, korraldab kõigi esitatud volinikukandidaatide kuulamised ning hääletab seejärel komisjoni koosseisu üle ühtse nimekirjana (vt ELL artikkel 17 ja **EP kodukord**).

Parlamendi mõjuvõimu suuruse ühe või teise eelnõu vastuvõtmisel määrab menetluskord. Kõige levinum õigusloome menetlusvorm on seadusandlik tavamenetlus, kus Euroopa Parlament on ELi nõukoguga võrdne kaasseadusandja ja ühine otsustaja. Ühiselt otsustatakse nõukoguga ka ELi igaaastase eelarve üle. Teatud valdkondades on nõukogul kohustus parlamendiga konsulteerida, kuid EP arvamus ei ole nõukogu jaoks siduv. Mõnel puhul peab nõukogu saama õigusakti eelnõuga edasiminekuks parlamendilt nõusoleku, mille puhul võib EP eelnõu kas heaks kiita või tagasi lükata, kuid muuta seda ei saa (nõusolekumenetlus e *consent*). Vt täpsemalt **EP koduleht**.

Euroopa Parlamendis liikmete arve ei ole suurem kui 750, kodanike esindatus on kahanevalt proportsionaalne nii et alammääraks on 6 liiget liikmesriigi kohta ning ühestki liikmesriigist ei ole rohkem kui 96 liiget. Täpne liikmete arv otsustatakse EP algatusel ja nõusolekul Ülemkogu poolt. 2024–2029 perioodil on EPs 720 liiget, sh seitse Eestist valitud parlamendiliiget. EP liikmeid valitakse alates 1979. aastast otsestel üldistel valimistel ja ühe koosseisu ametiaeg on viis aastat.

Euroopa Parlamendi täiskogu istungid toimuvad igal kuul (v.a augustis) nelja päeva jooksul **Strasbourgis**, mis on aluslepingute kohaselt ka parlamendi asukoht. Lisaks toimuvad kuus korda aastas ühe- või kahepäevased lühiistungid (nn miniplenaar) ka **Brüsselis**. Suurem osa EP sisulisest tööst tehakse EP valdkondlikes komisjonides, kus valmistatakse ette EP täiskogu istungeid. EP komisjonid

kohtuvad 1–2 korda kuus Brüsselis.

Komisjonide tööd koordineerib **komisjonide esimeeste konverents** (Conference of Committee Chairs). See on poliitiline organ, mis koosneb kõigi alaliste ja erikomisjonide esimeestest ning kohtub üldjuhul kord kuus. Komisjonide esimeeste konverents annab omakorda soovitusi komisjonide töö korraldamise ja täiskogu istungite päevakordade koostamise asjus EP kõrgemale poliitilisele otsustustasandile, milleks on **esimeeste konverents** (Conference of Presidencies). Sinna kuuluvad kõigi fraktsioonide esimehed ja parlamendi president.

Parlamendikomisjonid kujundavad seisukohti seadusandlike algatuste kohta, korraldavad ekspertide kuulamisi ning teostavad järelevalvet ELi õigusaktide riigisisesele õigusesse ülevõtmise ja rakendamise üle. Samuti peetakse komisjoni tasandil seadusandliku tavamenetluse raames mitteametlikke läbirääkimisi nõukoguga. Parlamendikomisjonidel on vastavalt oma pädevusele õigus koostada ka omaalgatuslikke raporteid (nn INI raportid) küsimustes, millele soovitakse Euroopa Komisjoni või liikmesriikide valitsuste tähelepanu juhtida. Sellised omaalgatuslikud raportid ei ole õiguslikult siduvad.

Parlamendil on 20 alalist komisjoni ning 3 **allkomisjoni**. Üldjuhul koosnevad komisjonid 25–71 liikmest ning poliitiliste vaadete esindatus ja proportsioon vastavad täiskogu koosseisu omale. Igal alalisel komisjonil on juhatus (esimees ja kuni 4 aseesimeest) ning sekretariaat. Komisjoni juhatus valitakse koosseisu jooksul kahel korral pooleks ametiajaks ehk 2,5 aastaks korraga.

Parlament võib moodustada oma kodukorra kohaselt ka ajutisi komisjone, mis keskenduvad konkreetsetele küsimustele. Ajutise komisjoni ametiaeg on kuni aasta, mida võib vajaduse korral pikendada.

Peale komisjonide kuuluvad Euroopa Parlamendi liikmed eri **delegatsioonidesse**, mille kaudu hoitakse suhteid ja vahetatakse infot kolmandate riikide parlamentidega.

EP liikmed jagunevad poliitilise kuuluvuse alusel riigiüleste rühmitustena **fraktsioonideks**. Fraktsiooni moodustamiseks on vaja vähemalt 25 parlamendiliiget, kes esindavad vähemalt neljandikku liikmesriikidest. Kuna ühe fraktsiooni nime alla koonduvad sageli eri suunitlusega erakonnad eri riikidest, on EP fraktsioonid ideoloogiliselt vähem sidusad kui nendes esindatud liikmesriikide parteid. Fraktsioonide sees korraldavad tööd esimees, juhatus ning fraktsiooni sekretariaat. EP koosseisu kuulub ka väike arv parlamendiliikmeid, kes ei ole ühegi fraktsiooni koosseisus – neid nimetatakse fraktsioonilise kuuluvuseta liikmeteks. Fraktsioonide tasandil tehakse kõik olulisemad otsused, mille üle lõplikult hääletatakse EP esimeeste konverentsil.

Fraktsioonid määravad igasse parlamendikomisjoni oma rühma koordinaatori (suurematel fraktsioonidel ka asekoordinaatorid), kes juhib fraktsiooni seisukohtade kujunemist ja mängib olulist rolli raportite jaotamisel ning raportööride nimetamisel. Samuti suunab koordinaator fraktsiooni hääletusliini oma valdkonnas ja kogub toetust seisukohtadele. Fraktsioonide otsustada on ka raportööride nimetamine, kelleks on EP liikmed, kes vastutavad iga konkreetse eelnõu menetlemise ja selle väljatöötamise eest.

Kui üks fraktsioon saab raportööri koha, võivad ülejäänud fraktsioonid iga raporti puhul nimetada oma variraportööri (nn shadow rapporteur), kes jälgib raporti arengut lähedalt ja püüab oma fraktsiooni nimel saavutada kompromissi.

europarl.europa.eu

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 22.10.2024

2.5. Euroopa Kontrollikoda

Euroopa Kontrollikoda **auditeerib** Euroopa Liidu raamatupidamiskontosid ning koostab iga eelarveaasta lõppemise järel aastaaruande eelarve täitmise kohta, et parandada finantsjuhtimist ja teavitada Euroopa kodanikke riiklike vahendite kasutamisest. Samuti viib Kontrollikoda läbi **temaatilisi auditeid** poliitikavaldkondade kohta (eriti nende, mis on seotud majanduskavu ja töökohtade loomise, lisaväärtuse, avaliku sektori rahanduse, keskkonna ja kliimameetmega). Taoliste eriauditite puhul koostatakse kolme kuu jooksul auditi avaldamisest nõukogu järeldused vastuseks kontrollikoja soovitustele.

Kontrollikojal on üks liige igast ELi liikmesriigist. Kontrollikoja liikme kandidaadi esitab Vabariigi Valitsusele heakskiitmiseks rahandusminister.

[ECA.europa.eu](https://eca.europa.eu)

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 22.10.2024

2.6. Euroopa Keskpank

Euroopa Keskpank (EKP) on euro kasutusele võtnud ELi liikmesriikide keskpank. Samas teeb EKP koostööd kõigi 27 ELi liikmesriigi keskpangaga, moodustades koos Euroopa Keskpankade Süsteemi (EKPS).

Euroopa Keskpanga põhiülesanne on säilitada euroalal hinnastabiilsus. Selleks jälgib EKP majanduse arengut ja kujundab euroala (liikmesriigid, kus on käibel ühisraha) rahapoliitikat (sh määrab euroala baasintressimäärade taseme). EKP sooritab välisvaluutaoperatsioone, haldab euroalal riikide välisvaluutareserve ja tagab maksesüsteemide toimimise ning tal on ainuõigus emiteerida euroalal

pangatähti. Koostöös liikmesriikide finantsjärelevalveasutustega teostab EKP finantsstabiilsuse tagamiseks krediidasutuste üle järelevalvet.

EKP tähtsaim otsustusorgan on **EKP nõukogu**, kuhu kuuluvad EKP juhatuse liikmed ja euroala liikmesriikide keskpankade presidendid.

[ecb.eu](https://www.ecb.eu)

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 22.10.2024

2.7. Nõuandvad organid

Regioonide Komitee

Regioonide Komitee on 1994. aastal loodud Euroopa Parlamenti, nõukogu ja komisjoni abistav nõuandev organ, mis koosneb Euroopa regioonide ja kohalike omavalitsuste esindajatest, kelle nimetavad liikmesriigid. Lissaboni lepingu kohaselt ei või komitee liikmete arv ületada 350, komitee koosseisu määrab kindlaks nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal. Eestist on Regioonide Komitees alates 2020. aastast **seitse esindajat**. Kandidaadid esitab nõukogule ametisse nimetamiseks Vabariigi Valitsus riigihalduse ministri ettepanekul. Aluslepingute kohaselt on nõukogul ja komisjonil enne aktide vastuvõtmist kohustus konsulteerida komiteega tema pädevusse kuuluvates küsimustes. Regioonide Komitee käib koos Brüsselis.

[Cor.europa.eu](https://cor.europa.eu)

Majandus- ja Sotsiaalkomitee

Majandus- ja Sotsiaalkomitee on Euroopa Parlamenti, nõukogu ja komisjoni abistav nõuandev organ, mis koosneb ELi eri majanduslike ja sotsiaalsete rühmade esindajatest. Lissaboni lepingu kohaselt ei või komitee liikmete arv ületada 350, komitee koosseisu määrab kindlaks nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal. Eestist on komitees alates 2020. aastast **seitse esindajat**. Kandidaadid esitab nõukogule Vabariigi Valitsus tervise- ja tööministri ettepanekul. Kokkuleppeliselt esindavad tööandjaid kaks ja töövõtjaid kaks kandidaati ning ülejäänud kolm kandidaati esindavad kolmandat sektorit. Aluslepingute järgi on nõukogul ja komisjonil enne aktide vastuvõtmist kohustus konsulteerida komiteega tema pädevusse kuuluvates küsimustes. Komitee kohtumised toimuvad Brüsselis.

[EESC.europa.eu](https://eesc.europa.eu)

1. Ametid

ELi ametid on poolsõltumatud valitsusvälised juriidilised isikud, mis asutatakse konkreetsete ülesannete täitmiseks aluslepingu vastava artikli alusel või komisjoni ettepanekul nõukogu otsusega. Ameteid luuakse ELi teatud pädevusse kuuluvate konkreetsete tehniliste, teadus- või haldusülesannete täitmiseks, nende kaudu kaasatakse ELi tegevusse huvirühmi ning arendatakse valdkondlikku oskusteavet. Eesti esindajad ametite juhtorganitesse nimetab vastava valdkonna eest vastutav minister (vt lisa 3. Ametite nimekiri). Ametite tööd juhitakse ja korraldatakse üldjuhul haldusnõukogude kaudu, kuhu liikmesriigid nimetavad oma esindajad. Ametid paiknevad eri liikmesriikides. Eestis asub vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suuremahuliste IT-süsteemide operatiivjuhtimise Euroopa ameti (eu-LISA) peakontor. Lisaks on teatud liidu programmide haldamiseks loodud täitevasutusi või rakendusameteid, mille asukoht on Euroopa Komisjonis, Brüsselis või Luksemburgis.

[ametite veebilehed](#)